

leoš janáček

čierna zem
PIŤCR ZO!

leoš janáček

leoš janáček - čierna zem.: black soil

Leoš Janáček

(3. 7. 1854, Hukvaldy – 12. 8. 1928, Ostrava)

Skladatel, pedagog, teoretik, kritik, folklorista a dirigent pocházel z učitelské rodiny věnující se po generace hudbě. Jeho otec byl řídící učitel a varhaník Jiří Janáček (1815–1866). V Hukvaldech Leoš Janáček navštěvoval obecnou školu v letech 1859–65 a v roce 1865 se stal za pomoci skladatele Pavla Křížkovského, otceva krajana a přítele, fundatistou kláštera na Starém Brně. Zde se pod jeho vedením důkladně vzdělal v řadě hudebních disciplín.

Starobrněnský klášter byl po několik desítek let centrem významných kulturních snah a vědeckého bádání a nahrazoval tak v jistém smyslu v Brně universitu. Kromě Cyrila Nappa zde působil například Gregor Mendel, zakladatel genetiky a později vědec světového jména, básník a filozof František Matouš Klácel a mnozí další, jejichž vědecká a umělecká činnost byla začínajícímu Janáčkoví podnětem.

Leoš Janáček

(3. 7. 1854, Hukvaldy – 12. 8. 1928, Ostrava)

Ce compositeur, pédagogue, théoricien, critique, folkloriste et chef d'orchestre est né dans une famille d'instituteur qui se consacre à la musique depuis plusieurs générations. Son père a été instituteur directeur et organiste Jiří Janáček (1815–1866). Dans les années 1859–1865, Leoš Janáček fréquentait l'école primaire de Hukvaldy et en 1865, à l'aide du compositeur Pavel Křížkovský, ami et compatriote de son père, il est devenu choriste du monastère augustin de la vieille ville de Brno. Sous sa direction, Janáček a été formé dans beaucoup de disciplines variées.

Depuis quelques décennies, le monastère augustin du vieux Brno représentait le centre d'importantes aspirations culturelles et de recherches scientifiques et il remplaçait dans certains domaines l'université de Brno. Ekepté Cyril Napp, d'autres grands noms y ont travaillé aussi, par exemple Gregor Mendel, fondateur de la génétique et plus tard le célèbre scientifique, poète et philosophe František Matouš Klácel ainsi que beaucoup d'autres, dont les activités scientifiques et artistiques ont inspiré Janáček.

Leoš Janáček?

„Asi jeden z největších skladatelů, jednak moderní éry a v českém terénu jeden ze tří největších skladatelů.“

Miloslav Štědrňák

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

V klášteře jako fundatista získal Janáček zásluhou Křížkovského všestranné hudební vzdělání. Současně s tím vystudoval starobrněnskou městskou reálku (1866–1869) a poté navázal učitelským ústavem, kde odmaturoval 20. 7. 1872. Zde působil jako výpomocný učitel a učitel hudby na cvičné škole tohoto ústavu. Na moravské zemské akademii navštěvoval v letech 1873–1874 přednášky Antonína Matzenauera z českého jazyka a literatury a v roce 1874 se podrobil zkoušce způsobilosti pro obecné a měšťanské školy. Hudebně se dále vzdělával na varhanické škole v Praze, kde na něj zapůsobil zejména skladatel a teoretik František Zdeněk Skuherský a hudební teoretik František Blažek. Studium zakončil státními zkouškami ze zpěvu, klavíru a varhan v roce 1875 a 1878 z houslí. V roce 1876 se stal zatímním učitelem hudby na učitelském ústavu v Brně. Jeho ředitel Emilián Schulz rozpoznal jeho talent a podporoval jeho touhu po vzdělání, zvláště když se sblížil s jeho rodinou a začal učit jeho dceru Zdeňku hře na klavír. V letech 1877–78 vyučoval mladý Janáček také ve slovanském ústavu učitelů.

Leoš Janáček?

“Un des plus grands compositeurs de la période moderne et dans le contexte tchèque un des trois les plus grands compositeurs en général.”

Miloš Štědrňo

leoš janáček - čierna zem :: black soil

Dans le monastère, Janáček en tant que boursier a acquis l'éducation musicale grâce à Křížkovský. En même temps, il a fait des études au lycée du vieux Brno (1866–1869) et ensuite, il a continué à étudier à l'institut pédagogique où il a passé le baccalauréat le 20 juillet 1872. Ici, il a travaillé comme assistant du professeur et ensuite comme enseignant de musique à l'école de formation attachée au même institut. Dans les années 1873-1874 il a fréquenté les cours de langue tchèque et de littérature d'Antonín Matzenauer et en 1874 il a passé l'examen final qui lui permettait d'enseigner à l'école primaire. Il a aussi fréquenté l'école d'orgue de Prague où il a été impressionné par le compositeur et théoricien František Zdeněk Skuherský et le théoricien de musique František Blažek.

Il a fini ses études en passant les examens d'état de chant, de piano et d'orgue en 1875 et celui du violon en 1878. En 1876, il est devenu enseignant temporaire de musique à l'institut pédagogique de Brno. Son directeur, Emilián Schulz, a reconnu son talent et il a soutenu son envie d'étudier, surtout au moment où il a commencé à enseigner sa fille Zdeňka à jouer du piano. Dans les années 1877–1878, le jeune Janáček a aussi enseigné à l'institut des institutrices slaves.

Od roku 1872 zřejmě do roku 1885 zastupoval mladý Janáček na kůru starobrněnského kláštera Pavla Křížkovského. Kromě této činnosti Janáček působil od února 1873 do října 1876 jako sbormistr řemeslnické jednoty Svatopluk a v letech 1876–88 vedl Besedu brněnskou.

V duchu svého učitele Křížkovského vedl těleso k náročným interpretačním úkolům (Mozartovo *Requiem* a Beethovenova *Missa solemnis*). Pod vlivem své učitelky klavíru Amálie Nerudové-Wickenhauserové poznával dobovou klavírní a komorní literaturu, zejména konzervativnější proud ruské hudby (Rubinštejn), takže dokonce uvažoval o studiu na petrohradské konzervatoři. Po nezdaru tohoto úsilí a zřejmě i pod vlivem osobních pohnutek odešel doplnit si hudební vzdělání na lipskou konzervatoř (od 1. 10. 1879 do 25. 2. 1880) a posléze (od dubna do června 1880) do Vídně. Po návratu z Vídně byl jmenován řádným učitelem hudby učitelského ústavu. Kde působil od roku 1880 do roku 1904.

De 1872 à probablement 1885, le jeune Janáček a remplacé Pavel Křížkovský au sein du chœur du monastère du vieux Brno. Ekeptée cette activité, Janáček a travaillé comme chef d'orchestre de Svatopluk (association de métier) et dans les années 1876–1888, il a dirigé le Beseda de Brno (ensemble philharmonique).

Suivant l'esprit de son maître Křížkovský, il a imposé à l'orchestre des interprétations difficiles (*Requiem* de Mozart et *Missa solemnis* de Beethoven). Sous l'influence de son enseignante de piano Amálie Nerudová-Wickenhauserová, il découvrirait le piano contemporain et la musique de chambre, et surtout les mouvements de la musique russe plus conservatifs (Rubinštejn), ce que lui a donné envie d'aller étudier au conservatoire à Pétrograde, sans y parvenir. Après cet échec ainsi que probablement des raisons personnelles, il est parti au conservatoire de Leipzig pour compléter sa formation. Au retour de Vienne, il a été nommé comme professeur de musique de l'institut pédagogique où il a continué à travailler de 1880 à 1904.

Je ve Vašem vztahu k Janáčkoví něco osudového?

„Je tam osudového... (smích)... a sice Osud. Přímá. Protože jsem viděl světovou premiéru Osudu s Ulrychem a s Pokornou jako nějaké, kolik mně bylo, jako pátanáctileté nebo šestnáctileté mladík.“

Miloš Štědrňák

(Poznámka: světová premiéra 25. 10. 1958, Brno, v rámci Janáčkovy festivalu, věnovaného ke 30. výročí jeho úmrtí, dirigent: František Jilek, Mila Valková: Jindra Pokorná, soprán, živný, skladatel: Jaroslav Ulrych, tenor).

leoš Janáček :: Čierna zem :: black soil

Nejsystematičtější však působil jako pedagog a organizátor ve funkci ředitele varhanické školy, kterou zřídila a vydržovala podle jeho projektu Jednota na zvelebení církevní hudby na Moravě. Zde se mu podařilo jako řediteli uplatnit své teoretické názory, rozvíjet své harmonické učení a teorii sčasování a všestranně působit na úroveň vzdělání adeptů této školy. V letech vedení varhanické školy (1881–19) vydal obě hudebně teoretická díla – *O skladbě souzvuků a jejich spojův* (1897) a *Úplná nauka o harmonii* (1911, 1912, 1920). Od svých pedagogických začátků usiloval Janáček o originální teoretické koncepce a mířil k vlastní teorii harmonie, rytmu a od konce 90. let 19. století (1897) používal v denní praxi tzv. nápěvků mluvy – tj. zapisoval hlasové a zvukové situace zachycené v plenéru, nejčastěji na ulici, ale i při přednáškách, v dopravních prostředcích, na cestách, v obchodech, na trhu či na procházkách.

Est-ce qu'il y a quelque chose fatale sur votre relation vers Janáček?

"Oui, il y a vraiment quelque chose fatale.. (rire)... et c'est son opéra Destin. Oui c'était le destin. J'ai vu la première mondiale du Destin avec Ulrych et Pokorná quand j'étais un gars de quinze ou seize ans."
Miloš Stědron

(Note: La première mondiale 25. 10. 1958 à Brno dans le cadre du festival de Janáček était dédiée à trentième l'anniversaire de son décès. Chef d'orchestre František Jílek, Mila Valková : Jindra Pokorná, soprano, Živný, compositeur : Jaroslav Ulrych, ténor).

Le travail le plus remarquable, il l'a effectué en tant que directeur de l'école d'orgue, qu'il a fondé et qui par la suite a été administrée par l'Association pour le rétablissement de la musique religieuse en Moravie, ou il a fait preuve de pédagogie et d'une grande capacité d'organisation. Dans ce rôle de directeur, il a réussi à faire valoir ses opinions théoriques, à développer son enseignement harmonieux et sa théorie rythmique et à tous les points de vue, à influencer le niveau de l'enseignement des adeptes de cette école. Pendant sa direction de l'école de l'orgue (1881–1919), il a publié ses deux oeuvres sur la théorie de la musique – *La disposition et l'enchaînement des accords/O skladbě souzvuků a jejich spojův* (1897) et *Théorie intégrale de l'harmonie/Úplná nauka o harmonii* (1911, 1912, 1920). Au début de son expérience pédagogique, Janáček a fait des efforts pour introduire des conceptions théoriques originales et il a progressé vers sa propre théorie de l'harmonie et du rythme. De la fin des années 1890 (1897), il a utilisé, ce qu'on pourrait appeler la „mélodie de la parole“ dans la vie quotidienne – c'est à dire, il a référencé les situations vocales et sonores entendues à l'extérieur, le plus souvent, dans la rue mais aussi pendant les conférences, dans les transports publics, pendant ses voyages, dans les magasins, au marché ou pendant ses promenades.

leoš janáček • čierna zem :: black soil

První tvůrčí perioda navazuje na Janáčkovu studia v Praze na varhanické škole a odvíjí se od autografního sborníku skladeb z let 1874–75. V tomto sborníku je dochováno 12 skladeb – 6 chrámových a 6 instrumentálních, z toho 3 varhanní.

Druhá polovina 70. let znamenala pro Janáčka intenzivní kompoziční činnost a střídání nejrůznějších forem. Ztracené skladby nám nedovolují určit přesně jeho kompoziční profilaci. Lze však konstatovat, že ve srovnání s Dvořákem měl menší instrumentační zkušenosti a pohotovost ve věku, kdy Antonín Dvořák byl již vyzrálavějším symfonikem. Částečný podíl na tom měla jeho mnohostranná orientace (sbormistr, dirigent, skladatel, teoretik a kritik se zájmy estetickými a psychologickými).

La première période créative de Janáček est liée à ses études à l'école d'orgue à Prague et elle est concentrée dans son recueil contenant des compositions des années 1874–1875. Le recueil contient 12 compositions – 6 compositions pour l'église et 6 d'instruments dont 3 d'orgue.

La deuxième moitié des années 70 a représentée pour Janáček la période de composition intensive avec alternance de formes très variées. Les morceaux qui n'ont pas survécus ne nous permettent pas préciser ses influences de compositeur. On peut dire, en comparaison avec Antonín Dvořák, que Janáček avait moins d'expériences instrumentales et moins de promptitude au même âge. Dvořák était déjà un compositeur de symphonies mature. Cela est dû partiellement à son orientation généraliste.

**V zahraničí
všichni znají Janáčkovy opery.
Hrají se i jeho úpravy lidových písní?
Mohou se líbit cizincům?**

„Je spousta janáčkovců a janáčkológů ve světě. To je jako fan club. To jsou lidé, a víte jak to je, když někdo něco sbírá tak sbírá úplně všechno. Nejprve se seznámíte, pak jdete do originálu a pak ještě hlouběji. To je jak když někdo studuje Bibli, tak nakonec skončí s latinou a přejde k řečtině, a pak přejde k hebrejštině a aramejštině, protože pochopí, že musí znát, jak ta stará slova byla vyřčena a co skutečně mohla znamenat. Janáček je obrovská devíza. V zahraničí je velká spousta fanoušků. Daleko větší než tady v Česku.“

Milos Štědrň

leoš Janáček : Čierna zem : black soil

Začátek 80. let lze v Janáčkově tvorbě nazírat buď jako přechodné údobí k větším syntézám (opera), nebo jako dovršení předchozích snah, které Janáček představují spíše jako kriticky zaměřené a klášterním prostředím poznamenaného mladého formalistu.

První polovina 80. let znamená tedy menší kompoziční aktivitu ve prospěch organizační, sbormistrovské, dirigentské, pedagogické a kritické činnosti.

Od prosince 1884 do června 1888 se Janáček intenzivně věnoval redigování Hudebních listů, kde uveřejnil přes 100 kritik, statí a studií. Zde se profiloval Janáček-kritik, ale i hudební teoretik. **Koncem 80. let v závěru této činnosti se Janáček již dotkl tématu, které zaujme základní význam v jeho tvorbě 90. let – lidové písně a hudby.**

Le début des années 80 peut être considéré comme la période de transition vers des œuvres plus imposantes (opéra) ou comme l'achèvement des aspirations précédentes, ce qui présente Janáček plutôt comme un jeune formaliste de pensée critique

influencé par le milieu monacale. L'activité de composition est la plus faible durant la première moitié des années 80 au profit des activités d'organisation, d'enseignement et de critique, de maître de chœur, de chef d'orchestre.

Tout le monde à l'étranger connaît les opéras de Janáček. Est-ce que sont jouées aussi ses adaptations des chants populaires? Elles peuvent plaire aussi aux étrangers?

"Il y a beaucoup de « janackologues » et de fans de Janáček. Quelque chose comme fan club. Ce sont des gens qui collectionnent tout. Tout d'abord vous faites connaissance, puis vous allez dans les versions originales et après vous allez encore plus profondément dans la problématique. C'est pareil quand quelqu'un étudie la Bible il finira avec le latin et passera vers le grec et puis vers le hébreu et l'araméen parce qu'il rendra compte qu'il doit connaître comment ces mots étaient vraiment prononcés et ce qu'ils auraient pu signifier. Oui, Janáček est notre devise.

A l'étranger il y a beaucoup de fans. Plus qu'en République tchèque."

Milos Štědron

A partir de décembre 1884 jusqu'en 1888, Janáček s'est consacré à rédiger Hudební listy où il a publié 100 critiques, essais et études. Ici, Janáček s'est montré comme critique mais aussi théoricien de musique. **A la fin des années 80, pendant que Janáček était en train de finir cette activité, il aborde déjà le thème qui sera un des plus importants de sa création des années 90 – les chansons et la musique populaires.**

leoš janáček - čierna zem :: black soil

Současně s prvními podněty folklorismu se skladatel poprvé pokusil o operu. Tříaktová *Šárka* na libreto Julia Zeyera byla podnícena četbou dramatu, které Zeyer uveřejnil 1. 1., 15. 1., a 1. 2. 1887 v časopise Česká Thálie. Janáček tehdy nevěděl, že Zeyer koncipoval *Šárku* jako operní libreto pro Antonína Dvořáka.

První verzi *Šárky* odeslal Janáček Dvořákovi k posouzení v podobě klavírního výtahu a Dvořák 6. 8. 1887 potvrdil, že obdržel dílo, jehož „prohlédnutí vyžaduje mnoho času“. (Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty. Kritické vydání. Editoři: Milan Kuna, Ludmila Bradová, Antonín Čubr, Markéta Hallová a Jitka Slavíková, svazek 2. Korespondence odeslaná (1885) 1889. Edition Supraphon, Praha 1988, s. 261).

Většina písní v cyklech na naši nahrávce jsou balady. Proč si Janáček vybral z lidové tvorby právě tyto smutné, někdy až děsivé a hororové příběhy?

„Balada jako taková je co do formátu asi nejvyspělejší útvar. Je to obrys tragédie. Je to příběh, který je uzavřený. To znamená, že má expozici, nějakou krizi, kalizi a katastrofu, a potom má samozřejmě katarzi. Nějaký potrestání nebo smíření. Já si myslím, že proto ho to táhlo, že to je uzavřený příběh. A navíc Janáček tomto směru hodně bádá.“

Miloslav Štědron

Simultanément avec les premières initiatives du folklorisme, pour la première fois, le compositeur a essayé de créer un opéra. L'opéra en trois actes *Šárka* avec le livret de Julius Zeyer a été inspiré par la lecture du drame, publié par le 1er et 15

janvier, et le 1er février 1887 dans le journal Česká Thálie. A cette époque-là,

Janáček savait que Zeyer avait créé le livret d'opéra *Šárka* pour

Antonín Dvořák. La première version de *Šárka* à la forme d'un extrait du piano que Janáček envoyait à Dvořák pour révision. Le 6 août,

Dvořák confirme sa réception et répond que „sa révision exige beaucoup trop de temps“ (Antonín Dvořák.

Korespondence a dokumenty. Kritické vydání. Éditeurs: Milan

Kuna, Ludmila Bradová, Antonín

Čubr, Markéta Hallová a Jitka Slavíková, volume 2. Korespondence odeslaná (1885) 1889. Edition Supraphon, Prague 1988, p. 261).

leoš Janáček :: černá zem :: black soil

Sárkou vyvrcholila první tvůrčí perioda skladatele, který koncem 80. let v kontextu české hudby teprve získával pozice. **Od konce 80. let probíhá v Janáčka hluboký příklon k folklorismu ve všech dosažitelných podobách.** Skladatel je přiveden ke studiu moravské lidové písně dialektologem Františkem Bartošem, kterého poznal na slovenském gymnáziu v roce 1886. Toto úsilí, které zcela ovládlo všechny druhy kompoziční činnosti, trvalo více než 10 let a doznívalo ještě v době dokončování třetí opery *Její pastorkyňa*. I když od důsledného folklorismu Janáček-skladatel po roce 1900 ustupoval směrem ke stále hlubší syntéze vlivů impresionismu, verismu a expresionismu, jako folklorista si udržel trvalý zájem o lidovou píseň a hudbu na Moravě.

La majorité des chants dans les cycles qui se trouvent sur notre enregistrement sont ballades. Pourquoi Janáček a choisi juste les chants tellement tristes?

“La ballade est la forme la plus élevée. Ce sont des contures de la tragédie. C’est une histoire close. Cela veut dire que la ballade a son exposition, sa crise, sa collision et catastrophe. Quelque punition ou quelque purification de l’âme. C’est pourquoi je pense que la ballade était tellement populaire. En plus Janáček s’intéressait beaucoup aux ballades.”

Miloš Stědron

Sárka est au sommet de la période créative du compositeur qui se faisait un nom dans la musique tchèque à la fin des années 80. **A partir de cette période, Janáček se consacre au folklorisme dans toutes les formes possibles.** Ce fut le dialectologue František Bartoš qui encouragea Janáček à étudier la chanson populaire morave, les deux se sont rencontrés au lycée slave en 1886. Ces travaux qui ont influencés tous ses oeuvres, ont duré plus que 10 ans et s’amenuisèrent lorsqu’il était en train de finir son troisième opéra *Jenufa / Její Pastorkyňa*. Après 1900, même si Janáček quittait le folklorisme stricte et s’intéressait de plus en plus à la synthèse plus profonde des influences de l’impressionisme, du, verisme et de l’expressionisme, il a gardé, en tant que folkloriste, son intérêt envers la chanson et à la musique populaire de Moravie.

leoš janáček - čierna zem :: black soil

Folklorismus

Janáčkův zájem o lidovou píseň a hudbu na Moravě od konce 80. let přesahuje běžný dobový umělecký zájem. **Janáček své studium lidové hudby ve východomoravských lokalitách provozuje jako stálý kontakt s touto hudební subkulturou v jejím původním prostředí.** Tento více než desetiletý ponor do lidové hudby Janáčka vzdálil stylovým bojům v české hudbě a způsobil, že se po roce 1900 na práhu padesátky znovu vrátil ke kompozici vyzbrojen vlastní nápěvkovou metodou, poučen a přesvědčen svou vlastní teorií rytmiky – sčasovaní. Nejmarkantnějším výsledkem této více než desetileté folkloristické peridy byla Janáčkově umocněná schopnost okamžitě zapisovat slyšené hudební podněty. Rychlý zápis lidové písně a hudby v terénu ho patrně přivedl k nápěvkové metodě a ke zvýšené pozornosti k hlasovým projevům.

Folklorisme

L'intérêt de Janáček, à partir de la fin des années 80, envers la chanson et la musique populaire en Moravie, était supérieur à l'intérêt artistique général de l'époque. **Janáček fait des études sur musique populaire en Moravie de l'est pour rester en contact avec cette sous-culture musicale dans son milieu d'origine.** Après dix ans d'immersion dans la musique populaire, Janáček s'est éloigné des combats de style de la musique tchèque. C'est pourquoi il est revenu à la composition après 1900 à l'âge de 50 ans, inspiré de sa propre méthode de mélodie, et persuadé par sa théorie du rythme. Le plus grand résultat de cette période folklorique qui a duré dix ans a été le développement de sa grande capacité à identifier immédiatement les sons entendus. Grâce à l'assimilation rapide de la chanson et de la musique extérieure, il a découvert sa méthode de mélodie et il est devenu plus sensible aux expressions vocales.

*Na nahrávce
jsme použili harmonium.
Klavír, pro který Janáček zaznamenal to,
co slyšel z cimbálu, jsme interpretačně svěřili
opět cimbálu. Nemůže to být chápáno
posluchači jako nemravnost?
Snaha o vylepšování Janáčka?*

*„Ne, to si nemyslím. Vždyť to je v podstatě tak úzce propojené.
Janáčkově se cimbál líbí. Líbí se mu to opakování tónu,
který se na klavíru těžko zahrraje, kdežto na cimbálu
se to zahraje výborně, protože se to hraje dvěma rukama.
Na videňské mechanice je to velmi obtížné.
Sám jsem to zkoušel. Já bych otázku zameňování
těchto nástrojů nepřeceňoval, abychem nebyli
takoví ti absolutní dogmatičtí
obnovovatelé staré hudby.“*

Milos Štědrň

leoš Janáček :: Čierna zem :: black soil

Dobře patrným rysem Janáčkovy folkloristické periody je **úplné pohlčení lidovou kulturou a prostředím a rezignace na upřednostňování vlastního autorského podílu**. Jeho přístup k folklóru postupně ztrácí ideální postoje a hledá i rub lidové hudby. Výzkum lidové písně pak vede Janáčka k šířeji pojatým studiím lidového prostředí, v němž hudební dialekty působí. V praxi to znamená zvýšenou pozornost sociálním otázkám nositelů folklóru, studium lidové hudby v celodenním a celoročním běhu a snaha takto názírat na lidovou píseň a zkoumat její funkce nikoliv izolovaně, ale v dynamice tohoto procesu.

Sur l'enregistrement on a utilisé l'harmonium. Le piano pour lequel Janáček a écrit sa musique a été remplacé par le cymbalum. Est-ce que les auditeurs le comprendront, est-ce qu'ils ne le considéreront pas comme l'aspiration immorale à changer Janáček?

"Non, je ne pense pas. C'est très proche. Janáček aime le cymbalum. Il aime la répétition des tons et c'est trop difficile de la jouer au piano. J'ai essayé de le faire. Mais le cymbalum c'est une autre chose parce qu'on joue avec deux mains. Et je ne voudrais pas surestimer la problématique des instruments. On n'est pas des renouveleurs dogmatiques de la musique classique."

Miloš Stědron

Une caractéristique de la période folklorique de Janáček bien visible est son **absorption complète par la culture et le milieu populaires et son refus de mettre en avant sa propre contribution**. Son approche du folklore perd l'attitude idéaliste et il cherche aussi

l'envers de la musique populaire. Ses recherches dans la chanson populaire conduisent Janáček à des études plus générales du milieu populaire où on peut rencontrer les dialectes musicaux. En pratique, cela revient à porter une plus grande attention aux questions sociales des porteurs du folklore, à l'étude de l'évolution de la musique populaire quotidienne à travers les ans. D'où une tendance à étudier la chanson populaire dans son dynamisme général et pas en isolant ses différentes composantes.

leoš Janáček - Čierna zem :: black soil

Od začátku 90. let poznává Janáček první vlnu italského verismu a přiznivě komentuje brněnské nastudování Mascagniovy opery *Cavalleria rusticana*. Tři veristické tendence – rustico, borghese a esotico – Janáčka v následujícím desetiletí plně zaujaly. Tato tendence, podporovaná především vlnou rustikálního verismu, Janáčkovu vyhovovala, neboť v ní mohl využít výsledků folklorismu, který u něj dozněl s přelomem století. To již komponoval třetí operu *Její pastorkyňa* podle realisticko-naturalistického dramatu Gabriely Preissové. Jako doba vzniku třetí opery se udává období od roku 1894 do roku 1903. Vesnické drama s tragickým morálním problémem síly antické tragédie Janáček pojal důsledně regionálně a využil specifčnosti a jedinečnosti prostředí. Jeho opera tedy byla již v době vzniku jednoznačně lokalizována a opustila univerzálnost prostředí, jaká provázela až do 90. let 19. století českou vesnickou operu.

***Vzpomenete si na Váš první pocit
když jste slyšel tuto nahrávku?***

*„No, mně se to hrozně líbilo. To jsem říkal hned.
Jednak nápaditost zpracování je evidentní,
protože zvuk je vždycky důležitý.
A v tomto případě je zvuk apartní a při tom jsem
z toho necítil takovou tu záměrnost. To chtění.
Jsou aranžéři, kteří jsou mistři a udělají naprosto cokoliv.
Ale tady jsem měl pocit, že to skutečně
s Janáčkem úzce souvisí.“*

Miloslav Štěpánek

A partir du début des années 90, Janáček découvre avec la première vague du verisme italien et il fait une étude critique positive à Brno de l'opéra *Cavalleria rusticana* de Mascagni. Janáček a été attiré par trois tendances veristiques – rustico, borghese et esotico. Cette influence provient surtout de la vague du verisme rustical et elle convenait à Janáček parcequ'il pouvait utiliser les résultats de ses études de l'histoire du folklore qu'il avait à sa disposition. A cette époque-là, il était déjà en train de composer le troisième opéra *Jenufa* (*Její pastorkyňa*) d'après le drame réaliste - naturaliste de Gabriely Preissová. La naissance du troisième opéra est datée entre les années 1894 et 1903. Janáček a bien saisi le drame rustical avec le problème moral tragique de la puissance de la tragédie antique et il a utilisé la spécificité et l'unicité de l'environnement. Son opéra a été précisément localisé et il a quitté l'universalité de l'environnement qui a accompagné l'opéra rustical tchèque jusqu'aux années 90 du 19 e siècle.

leoš Janáček : Čierna zem : black soil

Janáček na cestě ke svébytnosti

Koncem 19. století, v době stále soustře-
děnější kompozice třetí opery **Její pas-
torkyňa**. Janáček dovršil i proměnu
svého kantátového a symfonického-
ho stylu. A to především kantá-
tou **Amarus** na text Jaroslava
Vrchlického (1897) a kantá-
tou se sociálním akcentem
Otčenáš (1901) inspirované
cyklem obrazů polského
malíře Józefa Męciny-Kr-
zesze. Součástí kompoziční
metody se od roku 1897 staly
trvale nápěvky mluvy a situace
jimi inspirované lze najít již v **Její
pastorkyni**. Kromě výrazného angažmá
ve folkloristickém hnutí na celorakous-
ké úrovni usiloval koncem 90. let Janáček v Brně
o vznik českého symfonického tělesa. Od roku 1897 až do
zániku v roce 1915 působil jako předseda brněnského
Ruského kroužku. V souvislosti s puškinovským jubileem
se Janáček zajímal především o tohoto básníka, nicméně
od začátku 20. století poznává z četby rovněž Nikolaje
Gogola a Lva Tolstého. V roce 1907 skicuje operní stu-
die k **Anně Kareninové**, později – v září 1916 zkomponuje
1. obraz ze zamýšlené opery **Živá mrtvola** na předlohu

**Souvenez-vous de votre premier sentiment
après avoir écouté ce CD?**

*“Oui, je l’ ai bien aimé. Je l’ ai dit tout de suite.
L’ originalité de l’ adaptation est évidente et le son est
vraiment important. Le son est excellent et je n’ ai pas entendu
l’ intention de faire seulement l’ art pour l’ art. Celui qui chante
vraiment veut chanter Janáček. Il y a des arrangeurs qui sont
vraiment maîtres et savent fair n’ importe quoi. Mais ici
j’ avais l’ impression c’ était vraiment proche de Janáček.”*

Milos Štědrň

Janáček sur le chemin de son originalité

A la fin du 19e siècle, pendant la compo-
sition concentrée de l’opéra **Jenufa**.
Janáček a fini le changement de
son style symphonique et des
cantates. Cela prouve la can-
tate **Amarus**, paroles Jaroslav
Vrchlický (1897), et aussi la
cantate avec l’accent social
Otčenáš/Notre Père (1901) ins-
pirée par le cycle des pein-
tures du peintre polonais
Józef Męcina-Krzesz. Depuis
1897 il a commencé à utiliser
des mélodies ressortissantes
du langage folklorique, les situa-
tions inspirées par cette méthode
sont aussi visibles à **Jenufa**. A la fin
des années 90, Janáček voulait créer à Brno
l’ensemble symphonique tchèque. Depuis 1897 il tra-
vaillait comme président du Cercle russophile jusqu’
à 1915. Janáček s’intéressait plutôt à Pushkin parce
que c’était son jubilé mais au début du 20e siècle il lit
et connaît aussi Nicolai Gogol et Léon Tolstoï. En 1907
il prépare des études d’opéra pour **Anna Karenina**.
plus tard – en septembre 1916 il compose la première
scène de l’opéra **Le Cadavre vivant** d’après le modèle

leoš Janáček - čierna zem :: black soil

Tolstého dramatu. Rusko navštívil celkem třikrát v letech 1896 a 1902. Kromě kultury a literatury se zajímal i o ruský folklór a cestoval po Volze až do Nižního Novgorodu. Dceru Olgu poslal do Petrohradu k bratru Františkovi, aby studovala ruštinu (1902), a přiměl ji k zasílání pravidelné ruské korespondence s popisem ruských reálií. Po její smrti (1903) zapříčiněné onemocněním během pobytu v Rusku pokračoval v trvalém a hlubokém obdivu k ruské literatuře, z níž později načerpal předlohy ke dvěma operám a k symfonické rapsodii **Taras Bulba**. Při cestách do Ruska prohloubil svůj zájem o polskou hudbu, kulturu a literaturu a uvažoval dokonce o působení ve Varšavě.

***A jak tyto skladby přijímali
v té době posluchači?***

*„Ony zazněly, ale neměly to takový ohlas
jako operní tvorba. Zaznívaly na příležitostných koncertech.
Tenkrát to nebylo předmětem nějakého velkého zájmu.
To oceňujeme až my.“*

Milos Stědron

du drame de Tolstoï. Il a visité la Russie trois fois en 1896 et 1902. Il ne s'intéressait pas seulement à la littérature russe mais aussi au folklore russe. Il voyageait souvent sur la Volga jusqu' à Nizhny Novgorod.

Il a envoyé sa fille Olga à St.Peterburg chez son frère František pour qu'elle étudie le russe (1902) et il lui poussait à écrire des lettres en russe avec la description de la civilisation russe. Après la mort d'Olga (1903) causée par la maladie pendant son séjour en Russie, Janáček continuait à admirer la littérature russe d'où il a pris des motifs pour ses deux opéras et pour sa rapsodie symphonique **Taras Bulba**. En voyageant en Russie il a approfondi son intérêt pour la musique, la culture, la littérature polonaises et il réfléchissait si travailler en Pologne à Varsovie.

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

Po třetí operě *Její pastorkyňa*, o jejíž prosazení v Praze se od úspěšné premiéry na brněnské scéně roku 1904 muselo bojovat až do roku 1916. Janáček jevil odklon od rustikální tematiky ve shodě se slábnutím folklórních vlivů. Projevilo se to i v jisté bezradnosti při volbě syžetů a pokusy o operu naturalizujících nebo městskému verismu blízkých koncepcí (záměr komponovat podle Josefa Merhauta a jeho *Andělské sonáty*, hledání tolstojovské látky, návraty ke Gabriele Preissová a její *Gazdině robě* či *Jarní písně*). Výsledkem byla zřejmě reakce na přesycení venkovskou tematikou ve čtvrté operě *Osud*.

Mezi verismem *Její pastorkyně* a *Osudu* proběhla v polovině prvního desetiletí 20. století důležitá společenská změna, která poznamenala Janáčkovu tematickou orientaci i další vývoj jeho kompoziční metody a hudební poetiky. Po roce 1900 v souvislosti s bojem za druhou českou universitu v Brně proběhla zejména na Moravě řada podpůrných akcí. Celý proces měl kromě národnostního boje i sociální charakter a navíc se zde poprvé projevila izolovanost okrajových regionů od centrální české politiky v Praze. Básníkem této minority ve Slezsku se stal autor *Slezských písní*, utajený pod pseudonymem Petr Bezruč. v němž byl později zjištěn poštovní úředník Vladimír Vašek. Jeho otec, filolog se zúčastnil

Après la troisième réalisation de l'opéra *Jenufa* (à Brno 1904, à Prague 1916) Janáček a détourné son attention des influences folkloriques et des sujets rustiques. On peut le voir sur le choix des sujets et sur des essais à écrire un opéra proche de la conception de naturalisme, de verisme citadin. Il voulait composer selon l'écrivain Josef Merhaut et sa *Sonate d'anges*, il cherchait les sujets tolstoïens, il retournait vers Gabriela Preissová et sa *Gazdina roba/Maitresse du fermier*. Il était rassasié par des sujets rustiques, c'est évident dans son quatrième opéra *Osud/Destin*.

Et comment ces compositions étaient accueillies par les auditeurs?

“Oui, les compositions ont été jouées mais pas avec la même fréquence comme les opéras. Elles étaient jouées aux concerts mais sans grand intérêt. On les apprécie plutôt aujourd’hui.”

Miloš Stědroň

Entre verisme de *Jenufa* et *Osud/Destin* se déroulait un grand changement social (la première moitié du 20e siècle) qui a influencé son travail suivant de compositeur.

Après 1900 en contexte avec la lutte pour la deuxième université tchèque à Brno, il y avait beaucoup d'événement pour la soutenir. Ces événements avaient le caractère de la lutte sociale et en plus pour la première fois se montrait l'isolation régionale vers la politique de la capitale Prague. Le poète de cette minorité était en Silésie l'auteur de l'œuvre *Slezské písně/Chants silésiens* Petr Bezruč en vrai nom Vladimír Vašek. Son père, philologue, participait à la lutte manuscrite quand le groupe mené par Tomáš Garrigue Masaryk, philologue Jan Gebauer

leoš Janáček - černá zem.: black soil

tzv. rukopisných bojů, kdy skupina vedená Tomášem G. Masarykem, filologem Janem Gebauerem a historikem Jaroslavem Gollm bojovala proti idealizaci české historie za pomoci rukopisných falz. Janáček postupně zhudebnil tři mužské sbory na Bezručovy texty (*Kantor Halfar* – 1906, *Maryčka Magdonova* – 1908 a *70 000* – 1909). Podstatné je, že zde především pomocí montáže velmi kontrastních hudebních vrstev dosáhl takové výrazové kumulace, jaká díky napětí a celkovému výrazu může již být považována za projev sociálně motivovaného expresionismu. Specifické pro tento sociální expresionismus je, že se neopírá o princip atonality. Ztráta tonální jistoty a amorfnost vídeňského atonálního expresionismu byla často interpretována ve shodě se společenskou destabilizací. Tento Janáčkův sociálně motivovaný expresionismus dosahuje obdobně vypjatých krajních výrazových poloh, ale nikoliv za cenu atonality. Ve spojení s úspěchy mladého ambiciózního mužského sboru – Pěveckého sdružení moravských učitelů řízeného Ferdinandem Vachem, získal Janáček značnou popularitu. V Brně, kde česká inteligence usilovala o druhou českou univerzitu, vyvrcholilo toto hnutí během tzv. Volkstagu na přelomu září a října 1905, kdy při demonstraci za českou univerzitu zahynul dělník František Paulík. Janáček k této události napsal fragment klavírní sonáty *Z ulice 1. X. 1905*. To již měl za sebou řadu impresionisticky orientovaných klavírních miniatur cyklu *Mo zarostlém chodníčku*, který vznikl od roku 1901.

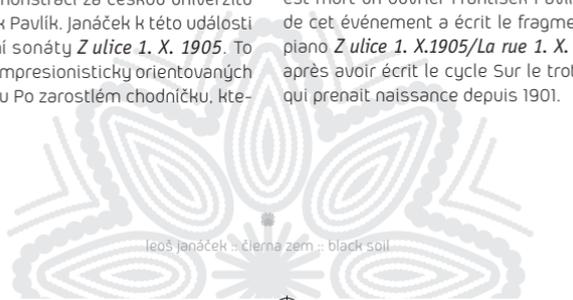
et professeur d'histoire Jaroslav Goll luttait contre l'idéalisation de l'histoire tchèque par l'utilisation des contrefaçons.

Janáček au fur à mesure composait trois œuvres pour la chorale masculine inspirées par des textes de Bezruč (*Kantor Halfar* – 1906, *Maryčka Magdonova* – 1908 et *70 000* – 1909).

Ce qui est important que grâce au montage des couches musicales divers il a touché la cumulation d'expression qui peut être considérée comme la manifestation de l'expressionnisme socialement motivé. Le spécifique de cet expressionnisme ne s'appuie pas sur le principe d'atonalité. Cette perte de la tonalité est souvent interprétée comme l'indicateur de la désstabilisation sociale.

Janáček a touché un grand succès avec la chorale masculine Pěvecké sdružení moravských učitelů (L'ensemble masculin des maîtres moraves) menée par Ferdinand Vache.

Le mouvement qui voulait créer une nouvelle université tchèque a culminé par «Volkstag» à la fin du mois septembre et au début du mois octobre en 1905. Pendant une démonstration pour l'université est mort un ouvrier František Paulík. Janáček à cause de cet événement a écrit le fragment de la sonate de piano *Z ulice 1. X.1905/La rue 1. X. 1905*. C'était déjà après avoir écrit le cycle *Sur le trottoir embroussaillé* qui prenait naissance depuis 1901.

leoš Janáček : Čierna zem : black soil

Pod tlakem českého symfonismu Janáček hledal kompromis mezi velkým orchestrem romantismu a svou vlastní metodou montáže. Sonické postupy těchto skladatelů a jejich instrumentační vymoženosti mu imponovaly, ale současně v něm zůstával hluboce zakořeněn princip „prázdného středu“, nechuť k vyplňování zvukového prostoru a tíhlní spíše k sólovým barvám.

Během první světové války Janáček dostává satisfakci v podobě pražské premiéry *Její pastorkyně* (26. 5. 1916 Národní divadlo, dirigent Karel Kovařovic) a 16. 2. 1918 uvede operu vídeňská Hofoper pod taktovkou Hugo Reichenbergera. Pražské představení znamená pro Janáčka docenění celožitovního úsilí, vídeňské je součástí nové kulturní politiky dvora, který se snaží o konsolidaci vnitřních poměrů v Rakousku-Uhersku. Janáčkovy představení má být projevem nového zájmu o regionální a zemské tradice.

Pendant la première guerre mondiale Janáček a touché un grand succès avec la première pragoise de sa Jenufa (26. 5. 1916 Théâtre national, chef d'orchestre Karel Kovařovic) et son Hofoper sous baguette de chef d'orchestre Hugo Reichenberger (16. 2. 1918).

Le spectacle pragois signifie l'appréciation de sa juste valeur et le spectacle viennois signifie la nouvelle politique culturelle de la cour qui essaie de consolider la situation interne dans l'Empire Autriche-hongrois.

Na nových cestách

Po pádu rakousko-uherské monarchie Janáček s velkým elánem přivítal vznik Československé republiky a podílel se na kulturním životě Brna i celého státu. Zažil proměnu města ve 20. letech na funkcionalisticky budované velkoměsto a vstřelba postupně řadu nových podnětů na začátku 20. let.

Po prosazení *Její pastorkyně* v Praze a ve Vídni se Janáčková otevřela dráha operního skladatele. Přispěl k tomu především Max Brod a umělecké přátelství a spolupráce s ním, která se odvíjela od Brodovy stati Tschechisches Operngluck psané několik měsíců po pražské premiéře *Její pastorkyně* pro berlínský časopis Schaubühne, kde vyšel 15. 11. 1916. Brod se stal překladatelem Janáčkových oper do němčiny a současně propagátorem jeho díla.

Výsledkem rusofilství datovaného u Janáčka od přelomu století byla šestá opera *Káťa Kabanová*, vznikající od ledna 1920 do dubna 1921 podle dramatu *Bouře* Alexandra Ostrovského („*Groza*“) v překladu Vincence Červinky. Premiéru Janáčkovy nejlyričtější opery uvedl na scéně brněnského Národního divadla 23. 11. 1921 František Neumann. Během 20. let uvedlo operu ještě pražské Národní divadlo (30. 11. 1922, dirigent Otakar Ostrčil), ND v Bratislavě a Ostravě, Stadttheater v Köln am Rhein (dirigent Otto Klemperer) a zejména Städtische Oper Berlin (31. 5. 1926, dirigent Fritz Zweigl). Kromě Kölnu Janáček všechna provedení navštívil při premiéře.

Sur les nouveaux chemins

Après la chute de l'Empire Autriche-hongrois Janáček a souhaité la bienvenue à la République tchèque-slovaque et il prenait part à la vie culturelle non seulement à Brno mais aussi à toute la République. Il vivait les changements dans la ville qui commençait à avoir le visage du fonctionnalisme et il absorbait des nouvelles impulsions des années 20.

La mise à exécution de *Jenufa* à Prague et à Vienne a ouvert à Janáček le chemin du compositeur d'opéra. C'était la mérite de Max Brod qui après la première pragoise de *Jenufa* a écrit l'article Tschechisches Operngluck pour le magazine berlinois Schaubühne. L'article a été publié 15. 11. 1916, alors Max Brod est devenu propagateur de l'oeuvre de Janacek.

Son amour pour la Russie a été projeté dans l'opéra *Katja Kabanova* qui prenait naissance depuis janvier 1920 jusqu'au avril 1921 selon le drame *L'orage* d'Alexander Ostrovski, la traduction Vincenc Červinka. Cet opéra a été présenté au Théâtre national de Brno 23. 11. 1921.

Pendant des années 20 cet opéra a été présenté aussi à Prague aussi au Théâtre national (30. 11. 1922, chef d'orchestre Otakar Ostrčil), et aussi aux théâtres à Bratislava et à Ostrava, aux théâtres Stadttheater à Köln am Rhein (chef d'orchestre Otto Klemperer) et à

leoš Janáček · Čierna zem · black soil

Vrcholných poloh při využití své kompoziční metody, montáže blízké filmovému vidění a originálním syntézám impresionismu a modernismu 20. let, dosáhl Janáček při kompozici sedmé opery Příhody lišky Bystroušky podle Těsnohlídkovy *Lišky Bystroušky*. Opera vznikala v letech 1922–23 a v premiéře ji za autorovy účasti uvedl na scéně Národního divadla v Brně František Neumann 6. 11. 1924. Do druhé poloviny 20. let vstoupil Janáček s poutou, kterou mu udělila 28. 1. 1925 Masarykova univerzita – stal se jejím prvním čestným doktorem. To již vrcholila jeho práce (1923–25) na osmé operě *Věc Makropulos* podle dramatu Karla Čapka.

Také orchestrální tvorba znamenala po roce 1918 velké úspěchy, ale byla přece jen nejtradičnějším polem Janáčkova působení. V baladě *Šumařovo dítě* podle básně Svatoopluka Čecha a svým způsobem i v rapsodii *Taras Bulba* nemohl Janáček minout velký dobový ohlas a úspěch Richarda Straussa a v českých poměrech Vítězslava Nováka a Josefa Suka, a v *Lašských tancích* (1924) se znovu vrátil k podnětu z přelomu 80. a 90. let 19. století. Svědectvím nových poloh Janáčkova symfonismu se stala překvapivě a náhle *Sinfonietta* pro orchestr z jara 1926, kterou bezprostředně po vzniku uvedla Česká filharmonie vedená Václavem Talichem v Praze za účasti autora 26. 6. 1926. Ještě v roce 1926 ji 9. 12. uvedl ve Wiesbadenu Otto Klemperer, který ji také dirigoval v New Yorku. Ideovým vrcholem Janáčkova díla se stala vedle oper z 20. let a *Sinfonietty* především *Mša glagolskaja*, psaná od srpna do prosince 1926 a uvedená v premiéře v Brně v sále Stadion 5. 12. 1927 Besedou brněnskou, sólisty a orchestrem Národ-

Städtische Oper Berlin (31. 5. 1926, chef d'orchestre Fritz Zweig). Janáček a visité toutes les premières sauf celle à Köln. Son septième l'opéra *La Petite Renarde Rusée* (d'après l'histoire de Těsnohlídek est créé dans les années 20) est dans l'esprit des synthèses originales de l'impressionnisme et du symbolisme.

L'opéra prenait naissance entre les années 1922–23 et sa première a été au Théâtre national de Brno avec la participation de Janacek 6. 11. 1924.

Dans la deuxième décennie Janáček est entrée avec un grand hommage. L'Université Masaryk lui a attribué le grade universitaire – docteur d'honneur. C'était dans la période quand son travail sur l'opéra *L'Affaire Makropoulos* (sujet de Karel Čapek) était presque fini (1923–25).

Après 1918 la musique symphonique était très populaire, il faut mentionner des grands noms comme Richard Strauss, Vítězslav Novák, Josef Suk etc. Dans cette période Janáček écrit sa rapsodie *Taras Bulba*. L'enfant du violoneux selon le poème de Svatoopluk Čech. Les danses de Lachie et *Sinfonietta* de 1926 qui a été publiée à Prague juste après sa naissance par la Philharmonie tchèque menée par Václav Talich 26. 6. 1926. Encore en 1926, 9. 12. *Sinfonietta* a été présentée à Wiesbaden sous la gestion d'Otto Klemperer qui l'a dirigée aussi à New York. L'apogée de son œuvre est *La messe glagolski* écrite du mois d'août au décembre 1926 et présentée pour la première fois à Brno dans la salle Stadion 5 avec la chorale Beseda brněnská, solistes et orchestre du Théâtre National de Brno sous la gestion d'élève de Janáček Jaroslav Kvapil.

leoš janáček • černá zem. : black soil

ního divadla pod taktovkou Janáčkova žáka Jaroslava Kvapila.

Janáček získal během 20. let řadu významných poct a ocenění. Z varhanické školy, kterou založil a po celou dobu řídil, se stala 1919 konzervatoř, a ačkoliv Janáčkovu teoretické učení nepřešlo jako příliš výlučné a exkluzivní do teoretické náplně osnov tohoto učiliště, stal se Janáček profesorem mistrovské školy pražské se sídlem v Brně. Dále byl členem hudebního poradního sboru při ministerstvu školství a národní osvěty, členem řady spolků a korporací – např. pražský Spolek pro moderní hudbu ho zvolil čestným členem. Od roku 1912 byl členem České akademie věd a umění, od 1927 členem Preußische Akademie der Künste, dopisujícím členem The School of Slavonic Studies, od srpna 1927 se stal čestným členem The New Music Society of California. Již v posledních letech Janáčkova života byla zasazena na rodném domě v Hukvaldech pamětní deska a na Štrambersku postaven pomník (1927). Jeho kult v Brně pěstovaly tři na sebe postupně navazující společnosti Leoše Janáčka. První Janáčkova společnost vznikla v roce 1934, ještě za života Zdeňky Janáčkové. Na ni navazují další – v 80. letech a 90. letech 20. století za předsednictví prof. Jiřího Vyslouzila koncentrovala Společnost Leoše Janáčka muzikologické janáčkovské podněty s mezinárodní působností. Na její činnost navazuje společnost Leoše Janáčka, ustanovená při Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v prosinci 2000. Nejaktivnější mezinárodní janáčkovskou společností je Leoš Janáček Gesellschaft se sídlem v Zürichu, v jejímž čele stojí od založení Jakob Knäus. Největší odborný zájem věnují výzkumu

Pendant sa vie, Janáček a obtenu beaucoup de prix et d'honneur. L'école pour les organistes, créé par Janáček, est devenue en 1919 conservatoire. Il était membre du conseil de ministère de l'éducation, l'ensemble pragois lui a le titre du Membre d'honneur.

Depuis 1912 il était membre de l'Académie des sciences et d'art tchèques, il travaillait aussi pour Preußische Akademie der Künste, il était membre par correspondance de The New Music Society of California.

Dans les dernières années de la vie de Janáček les habitants de Hukvaldy, sa ville natale, lui ont dédié la plaque commémorative. Le culte de sa personnalité a été dirigé successivement par trois sociétés. En 1934 a pris naissance la première société de Janáček, la deuxième continuait dans les années 80 et dans les années 90 la société de Janáček qui travaillait aussi à l'étranger. Son travail fait maintenant la société de Leoš Janáček établie en 2000 comme partie de L'institut de la science musicale à Brno. La société la plus active est celle de Zürich Leoš Janáček Gesellschaft établie par Jakob Knäus.

L'intérêt pour Janáček est énorme de la partie des musicologues de l'Angleterre, des États-Unis, de l'Autriche et de la Suisse. Des congrès et des colloques a commencé le colloque de Brno en 1958. Ce congrès voulait classer Janáček dans le courant moderniste et avant-gardiste de 20 siècle. Mais même si il tombe par la date de sa naissance dans ce courant son œuvre est tombe plutôt dans les courants de la période de 19/20 siècle.

Prof. PhDr. Miloš Štědroň, CSc.

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

Janáčková díla muzikologové z Anglie, USA, Rakouska a Švýcarska. Janáčkovské kongresy, kolokvia, konference a zasedání odstartoval mezinárodní kongres v Brně 1958, který zároveň nastolil poprvé téma vztahu skladatele k soudobé hudbě, k modernismu 20. let a hudební avantgardě. Ač Janáček patří chronologicky ke generaci 50. let 19. století, nemá k ní žádný vztah a přimyká se až k proudům, které se uplatnily na přelomu 19. a 20. století.

Prof. PhDr. Miloš Štědroň, Csc.

zdroj ::

*Český hudební slovník osob a institucí,
Centrum hudební lexikografie,
Ústav hudební vědy,
Filosofická fakulta,
Masarykova univerzita
Arne Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
www.ceskyhudebnislovník.cz*

Sources ::

*Dictionnaire musical tchègue des personnalités et institutions
Centre de la lexicographie musicale
Département de la science musicale,
Faculté des lettres,
Université Masaryk
1 Arne Nováka, 602 00 Brno, République tchèque
www.ceskyhudebnislovník.cz*

leoš janáček - čierna zem :: black soil

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

mišoš stědroň
jiří miroslav procházka
jana krajčovičová
marek čermák
jakub klecker
kantiléna
opera diversa

leoš janáček - čierna zem :: black soil

Prof. PhDr. Miloš Štědroň, CSc.

(* 9. 2. 1942)

Studoval muzikologii a bohemistiku na filozofické fakultě Univerzity J. E. Purkyně (nyní Masarykova univerzita), kde absolvoval v roce 1964. Téměř paralelně (1965–1971) studoval na Janáčkově akademii múzických umění skladbu u Aloise Piňose, Miloslava Ištvana, Ctirada Kohoutka a Jana Kapra. Kompoziční vzdělání si doplnil v letech 1970–72 postgraduálním studiem experimentální a elektroakustické hudby na Janáčkově akademii múzických umění a studijními pobyty v Darmstadtu (1966), Belgii, Holandsku (1964), Německu (stipendium města Mnichova 1988–89) a ve Vídni.

Již v průběhu studia na univerzitě v roce 1963 začal pracovat jako asistent hudebně historického oddělení Moravského muzea, kde také vedl Malé divadlo hudby. Roku 1972 odešel na katedru muzikologie filozofické fakulty dnešní Masarykovy univerzity, kde se v roce 1988 habilitoval jako docent na základě práce s janáčkovskou tematikou. Touto prací již dříve uzavřel aspiranturu a získal titul kandidáta věd. V roce 1994 byl jmenován profesorem. Teorii skladby a další předměty vyučuje též na Janáčkově akademii múzických umění. Centrem jeho muzikologického zájmu je hudba 20. století a epoch renesance, manýrismus a baroka.

Na počátku profesionální hudební dráhy u Štědroňe převažoval zájem o hudební teorii a historii. Ke zlomu ve prospěch kompozice došlo v polovině 70. let. Díky dlouholeté spolupráci s divadelními soubory, zvláště pak s Divadlem na provázku, se mu podařilo najít jednu z možných cest k soudobému tvaru hudebního divadla. Dominantou Štědroňových tvůrčích zájmů a koncepcí je hudba starých sluhů, k níž se vyjadřuje především jako skladatel, systematicky propojující a transformující principy starého a soudobého hudebního umění. Uplatňuje metody koláže, montáže a prostředky vedoucí k banalizaci, zcizení až po uměleckou parodii. Dominuje především komorní hudba, řada skladeb je inspirována i lidovou hudbou a v instrumentaci se často objevují netradiční nástroje. Štědroň spolupracuje s řadou předních ansámbľů, jako je Due Boemi nebo Středoevropský soubor bicích nástrojů DAMA DAMA. Znám je svojí prací na fragmentech Janáčkových nedokončených děl, která spolu s Leošem Faltusem připravili k realizaci a ke kritickému notovému vydání (symfonie *Dunaj*, houslový koncert *Putování dušičky*, autografní sklica 2, smyčcového kvartetu *Listy důvěrně*).

Miloš Štědroň je autorem mnoha desítek filmových a scénických hudeb a jednou z našich nejvyhledávanějších osobností v tomto oboru.

Za svoji tvorbu získal řadu ocenění, např. v Soutěži mladých skladatelů ČSSR za skladby *Mistr Machaut v Čechách* a *Terra*, 1. cenu v Prix musical de Radio Brno a 1. cenu v Prix musique folklorique de Radio Bratislava v r. 1975 za skladbu *Pláč Růženy Danielové z Hrubé Vrbky nad manželem v Osvětlení* (společná skladba s A. Parschem) nebo cenu v Santanderu v r. 1980 za hudbu k filmu *Balada pro banditu*.

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

Prof. PhDr. Miloš Štědroň, CSc.

(* 9. 2. 1942)

... a étudié la musicologie et les études tchèques à la faculté des lettres de l'Université J.E. Purkyně (maintenant l'Université Masaryk). Il a absolue en 1964. Presque parallèlement, il étudiait à JAMU de Brno la composition chez Alois Piňos, Miloslav Ištvan, Ctirad Kohoutek et Jan Kapr. Ses études de composition musicale Miloš Štědroň a complété par les études du troisième cycle – la musique expérimentale et électroacoustique - en 1970-72. Ces études se déroulaient à Darmstadt (1966), en Belgique, aux Pays-Bas (1964), en Allemagne (1988-89) et à Vienne.

Pendant ses études il a commencé à travailler comme l'assistant du département historique-musical au Musée de Moravie où il menait Petit théâtre de musique. En 1972 il est parti pour pouvoir travailler au département musical de l'Université Masaryk, où il était admis au grade de maître de conférences grâce à son travail dont la thématique concernait Janáček. Avant, avec ce travail, il a obtenu le titre de candidat ès sciences. En 1994 il était nommé professeur. Il enseigne la théorie de composition et d'autres matières aussi à JAMU de Brno. Le centre de son intérêt musical est la musique du vingtième siècle et la musique de temps de la renaissance, du maniérisme et du baroque.

Au début de sa carrière, Štědroň a été intéressé plutôt par la théorie musicale et l'histoire. Il a commencé à composer dans les années 70.

Son intérêt essentiel et la musique des vieux styles mais dans son oeuvre il sait bien connecter le vieux et le nouveau. Il utilise beaucoup les méthodes des collages, des montages et des moyens qui mènent jusqu'à la parodie musicale. Ses compositions sont souvent inspirées par la musique folklorique et il utilise de temps en temps des instruments bizarres. Štědroň coopère avec beaucoup d'ensembles comme Due Boemi ou l'ensemble des instruments à percussion DAMA DAMA. Il est connu par son travail sur les oeuvres infinies de Janáček. Avec Leoš Falus ils les ont préparées pour les réaliser et éditer (symphonie Dunaj, concert du violon Le chemin d'une âme, l'esquisse autographique du deuxième quatuor des instruments à cordes Les lettres personnelles).

Miloš Štědroň est l'auteur de beaucoup des musiques des films, des musiques scéniques et il est très recherchée dans ce domaine.

Il a obtenu beaucoup de prix pour son travail par ex. dans la compétition des jeunes compositeurs ČSSR Miloš Štědroň a obtenu le prix pour ses compositions *Maître Machaut dans le pays tchèque* et *Terra*. Puis il a obtenu aussi le 1er prix au Prix musicale de Radio Brno et 1er Prix musique folklorique de Radio Bratislava en 1975 grâce à sa composition *Les larmes de Růžena Danielová de Hrubá Vrbka pour son mari à Auswitz* (la composition commune avec Arnošt Parsch). Il faut aussi mentionner le prix obtenu à Santander pour la musique du film *La ballada pour un bandit* en 1980.

leoš janáček • čierna zem :: black soil

Jiří Miroslav Procházka

(* 21. 9. 1988)

První zkušenost se zpěvem získal v dětském sboru KANTILÉNA při Brněnské filharmonii pod vedením prof. Ivana Sedláčka a hlasovou poradkyní prof. Annou Barovou.

V roce 2004 nastoupil na brněnskou konzervatoř, kde studoval u Mgr. Petra Julíčka.

Po maturitním ročníku odešel studovat operní zpěv na bratislavskou VŠMU pod pedagogickým vedením mim. prof. Hany Bandové-Štolfové, Art.D.

Za dobu studia dosáhl úspěchů na mnoha pěveckých soutěžích nejen v České republice (např.: 1. místa v soutěžích Bohuslava Matinů, kde také získal cenu za interpretaci lidové písně – soutěž konzervatoří ČR, Mozartova soutěž ČR., absolutní vítěz soutěže Olomouc 2006, 2. místo v soutěži ACT v Londýně a mnoho dalších). Vytvořil několik divadelních rolí. Nejen na konzervatoři v Brně, ale i jako host na brněnské JAMU. Spolupracuje s mnoha hudebními tělesy, např. Brněnskou filharmonii, Musicou figurális, Musicou da camera Brno, Kantilénou a jinými, se kterými vytvořil mnoho koncertních produkcí.

Projekt „Čierna zem“ chce Janáčkovu tvorbu a jejím prostřednictvím i základ této tvorby, lidový folklór, přiblížit co nejdříve vrstvě soudobých posluchačů. Chce jim pomoci si uvědomit, že lidová tvorba není mrtvá, že Janáček nejsou jen povinná školní představení a hodiny hudební výchovy. Důvody, pro které jsem propadl Janáčkoví, jsou prostě a emotivní. Janáček dokáže, jako nikdo před ním ani po něm, emoce lidové hudby naprosto věrně zachytit a zvyraznit tak, že jsou takřka hmatatelné. Jeho poetičnost je viela a nabíjející. Skladby na této nahrávce jsou příběhy lidí, stále živé a stále oslovující. Já jsem dostal možnost je vyprávět.

Jiří M. Procházka, 2008

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

Jiří Miroslav Procházka

(* 21. 9. 1988)

Il a reçu son première expérience avec le chant dans la chorale Kantiléna de Brno sous la direction d'Ivan Sedláček et sous le travail vocal prof. Anna Barová. En 2004 il a commencé à étudier au conservatoire

de Brno chez Mgr. Petr Julíček.

Après son baccalauréat il continue ses études à VŠMU de Bratislava sous la direction de prof. Hana Bandová-Štolfová, ArtD.

Pendant ses études il touche beaucoup de succès aux compétitions de chant classique non seulement en République tchèque mais aussi à l'étranger, par ex. il était lauréat des compétitions de Bohuslav Martinů où il a obtenu le prix pour

l'interprétation des chants folkloriques, il était aussi lauréat des compétitions des conservatoires tchèques, la compétition de Mozart en République tchèque, prix d'Olomouc 2006, deuxième prix d'ACT Londres etc. Il s'intéresse aussi au théâtre et joué dans les pièces du conservatoire et JAMU. Il coopère avec Musica figuralis, Musica da Camera Brno ou Kantiléna de Brno.

Le projet „Čierna zem“ (Terre noire) veut présenter l'œuvre de Janáček et essentiellement par l'intermédiaire de son œuvre présenter le folklore au plus grand public contemporain possible. Ce projet veut montrer que le folklore n'est pas du tout mort, que Janáček n'est pas seulement la lassitude pendant des cours et concerts scolaires.

Les raisons pour lesquelles je suis tombé amoureux de Janáček sont tout simplement des émotions. Janáček sait bien surprendre sur le vif les émotions de la musique folklorique et les bien souligner. Sa poésie est chaleureuse et pleine d'énergie. Sur ce CD sont des vies des vrais gens qui sont encore vivants et appelants. Moi, j'ai reçu la possibilité des les raconter.

Jiří M. Procházka, 2008

leoš janáček - čierna zem :: black soil

Jana Krajčovičová

(*1983)

Vystudovala konzervatoř v Žilině a v současné době studuje zpěv u Marty Beňačkové na JAMU v Brně. Absolvovala mistrovské kurzy u Andreje Kucharského, Karly Bytnarové, Anny Barové a Allana Nonatta. Je držitelkou čestného uznání za interpretaci na soutěži duchovní hudby v Kroměříži (2006).

Pravidelně se účastní Schleswig Holstein Musik Festivalu, spolupracuje s komorní operou JAMU. Účinkuje také na koncertech současné hudby na Slovensku i v České republice.

Jana Krajčovičová

(*1983)

... Jana Krajčovičová a étudié au Conservatoire de Žilina en Slovaquie. Elle continue ses études du chant classique chez Marta Beňačková à JAMU de Brno. Elle a absolvé des cours du chant chez Andrej Kucharský, Karla Bytnarová, Anna Barová et Allan Nonette. En 2006, elle a obtenu le prix à Kroměříž pour son interprétation au concours de la musique classique. Elle participe régulièrement au festival musical Schleswig Holstein, elle coopère avec l'opéra de chambre de JAMU. Elle a aussi beaucoup de concert de la musique contemporaine en République tchèque et slovaque.

Marek Čermák

(*1977)

Je absolventem orchestrálního dirigování na brněnské JAMU. Své hlavní zaměření soustředí na interpretaci zejména tzv. staré hudby a hudby soudobé. Je uměleckým vedoucím souboru Musica Figuralis, spolupracuje se soubory Societas incognitorum, Sol et Sedes, Ars Brunensis Chorus, Solamente naturali, se Státní filharmonií Brno a s Moravskou filharmonií Olomouc aj.

Je dirigentem rozličných operních projektů souboru Ensemble Damian a vedoucím soukromých projektů v oboru staré a soudobé hudby. Těžištěm jeho působení je řízení projektů zaměřených na obnovení premiéry naší domácí hudby z doby 2. pol. 18. století v autentické interpretaci na dobové nástroje.

Marek Čermák

(*1977)

... a absolvé JAMU, la direction d'orchestre. Il s'intéresse à l'interprétation de la veuille musique et de la musique contemporaine. Il gère l'ensemble Musica Figuralis, il coopère avec les ensembles Societas incognitorum, Sol et Sedes, Ars Brunensis Chorus, Solamente naturali, Philharmonie de Brno, Philharmonie morave d'Olomouc etc.

Il gère des divers projets de l'Ensemble Damian et il travaille sur des projets privés concernant la musique contemporaine. En ce qui concerne la veuille musique, il s'intéresse à l'époque de la deuxième moitié du 18 siècle, spécialement à l'interprétation de la musique jouée sur les instruments d'époque.

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

Kantiléna,

sbor při Filharmonii Brno

... je výběrový sbor, laureát řady mezinárodních sborových soutěží, spolupracuje s předními dirigenty, orchestry a soudobými skladateli. Vznikla z podnětu Ivana Sedláčka roku 1956 jako Šlapanický dětský sbor.

Za dobu své existence Kantiléna účinkovala na více než 1250 koncertech doma, v sedmnácti evropských zemích, v USA, Kanadě, Japonsku a Rusku. V mezinárodních sborových soutěžích získala pozoruhodnou sbírku prestižních cen, z nichž si cení nejvíce absolutního vítězství na soutěži v italském Arezzu (1981) a belgickém Neerpeltu (1984 a 2006).

www.kantilena.cz

Kantiléna,

chorale philharmonique des enfants et de la jeunesse de Brno

... est l'ensemble des enfants et de la jeunesse qui chantent non seulement dans leur patrie mais aussi à l'étranger. Elle coopere avec des chefs d'orchestre et des compositeurs du monde entier. La chorale a été créée en 1956 comme la chorale scolaire du petit village Šlapanice par l'instituteur Ivan Sedláček. Pendant son existence Kantiléna avait plus que 1250 concerts en République tchèque et à l'étranger dans 17 pays de l'Europe, aux Etats-Unis, au Japon et en Russie. La chorale a obtenu beaucoup de prix des compétitions choraliennes dans les plus appréciés sont d'Arezzo en Italie (1981) et de Neerpelt (1984 a 2006) en Belgique.

www.kantilena.cz

MgA. Jakub Klecker

(*1982)

... je dirigentem a sbormistrem Kantilény. Po čtyřletém studiu oboru dirigování na brněnské konzervatoři u prof. Aleše Podařila absolvoval Hudební fakultu AMU v Praze ve třídě prof. Jiřího Bělohávků a doc. Tomáše Koutníka.

Nyní se věnuje dirigentské činnosti nejen ve sboru Kantiléna a Kantiléna, smíšený sbor, ale také ve Filharmonii Brno a v brněnské Janáčkově opeře. Jako dirigent pravidelně spolupracuje s českými i slovenskými symfonickými orchestry a na podzim roku 2007 se v roli druhého dirigenta Filharmonie Brno zúčastnil pětitéždenního koncertního turné po Japonsku.

MgA. Jakub Klecker

(*1982)

... est chef d'orchestre et chef de Kantiléna. Il a étudié au conservatoire de Brno chez prof. Aleš Podařil et après il a continué ses études à la faculté musicale à Prague AMU dans la classe du prof. Jiří Bělohávek et doc. Tomáš Koutník.

Maintenant, il travaille non seulement dans la chorale Kantiléna mais il aussi coopere avec Philharmonie de Brno comme chef d'orchestre et il fait le même travail au Théâtre national de Brno. Il coopere aussi avec divers orchestres tchèques et slovaques, il participait aussi à la tournée philharmonique au Japon en 2007.

leoš janáček - černá země :: black soil

Opera Diversa

... je soubor mladých profesionálních hudebníků a zpěváků. Komorní operu a hudbu chtějí provádět diversně, tedy odlišně a hlavně s ohledem na diváka a s oslechem na posluchače. A to vše v bezprostředním (neformálním) koncertním prostředí, ve kterém se stírá odstup mezi interprety a posluchači. Vedle klasického repertoáru vytváří i vlastní díla, zejména (mini)operu od autorské dvojice Ondřej Kyas (hudba) a Pavel Drábek (libreto).

Ensemble Opera Diversa tvoří 3 propojené kapely:

- komorní orchestr s 15 smyčci pod vedením Jana Bělohávků, na jednotlivé koncerty doplňovaný o další nástroje (spolupráce s dirigenty Tomášem Hanákem, Gabrielou Tardonovou ad.)
- minioperní ensemble, který tvoří několik muzikantů (většinou dechové nástroje) a zpěváků
- operní soubor, který uvádí prozatím dvě velké původní opery, Pickelhering 1607 aneb *Nový Orfeus z Bohemie* a *Společná smrt milenců v Šinagawě* (spolupráce s režisérem Tomášem Studeným, výtvarníky Tomášem Hrůzou a Sylvou Markovou a dirigenty Tomášem Hanákem a Gabrielou Tardonovou).

Opera Diversa

... est l'ensemble des jeunes musiciens et chanteurs qui sont professionnels. Ils veulent présenter la musique de la façon différente que des autres ensembles à l'égard de leur public. Ils veulent jouer dans l'ambiance des concerts informelle qui efface la distance entre les interprètes et le public. Ils jouent non seulement le répertoire classique mais ils créent aussi leurs propres pièces surtout des mini opéras des auteurs Ondřej Kyas (musique) et Pavel Drábek (libretti).

Ensemble Opera Diversa forment trois ensembles connectés l'un à l'autre:

- L'orchestre de chambre – 15 archets sous direction de Jan Bělohávek est complété par d'autres instruments si c'est nécessaire. Il collabore avec les chefs d'orchestre Tomáš Hanák et Gabriela Tardonová.
- Ensemble des miniopéras – est formé par quelques musiciens et des chanteurs
- Ensemble des opéras qui donne pour l'instant seulement deux grands opéras originaux – Pickering alias Le nouveau Orphée de la Bohème et le deuxième opéra s'appelle La mort commune des amoureux à Shinagawa (collaboration avec le metteur en scène Tomáš Studený, des artistes Tomáš Hrůza et Sylva Marková et les chefs d'orchestre Tomáš Hanák et Gabriela Tardonová).

www.operadiversa.cz

www.operadiversa.cz

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

texty písní :: les textes des chansons

leoš janáček - čierna zem :: black soil

Obrázek milého :: stopa 1 ::

Šla děvečka do haječka do zeleného,
Potkala tam malerečka černookého.

„Malerečku černooký pěkně tě prosím,
Vymaluj mi obrazeček co v srdci nosím.

Nemaluj mi malerečku Svatého Jána,
Vymaluj mi malerečku mého galána.“

:: Moravská lidová poesie v písních

L' image du galant :: piste 1 ::

Une jeune fille est allée dans le petit bois
Là, elle a rencontré un petit peintre de beaux yeux noirs.

“Mon petit peintre aux yeux noirs,
Peins-moi l' image que je porte dans mon cœur.

Il ne faut pas peindre, mon petit peintre, Saint-Jean,
Peins-moi, le petit peintre, mon galant.”

:: Poésie de la Moravie du Sud en chansons

Lístek odvanutý :: stopa 2 ::

Instrumentální skladba
:: Po zarostlém chodníčku

La feuille emportée :: piste 2 ::

La composition instrumentale
:: Sur le trottoir embroussaillé

leoš janáček :: černá zem :: black soil

Ej, žalo dievča :: stopa 3 ::

Ej, žalo dievča žalo trávu, ej, ej, žalo trávu,
Ej, nedaleko Belešváru.
Ej, keď našalo, navázalo,
Ej, na milého zavolalo.

:: Lidová nokturna

Hé, une fille fauchait l'herbe :: piste 3 ::

Hé, une fille fauchait l'herbe, hé, hé, fauché l'herbe,
Hé, pas loin de la ville de Belesvar.
Hé, quand elle a fini de faucher l'herbe, elle l'a gerbéé.
Hé, elle a appelé son galant.

:: Les nocturnes populaires

Náš Janůčko malovaný :: stopa 4 ::

„Náš Janůčko malovaný, ako pojdeš cez ty hory?“
„Idzem, idzem, aji musím, chudobné som maměnky syn.
Chudobná ma mamka mala, chudobne ma vychovala.“

:: Lidová nokturna

Notre beau Jean :: piste 4 ::

„Notre beau Jean, comment tu vas passer des montagnes?“
„Je dois les passer, je suis un fils de la mère pauvre,
„Ma mère était pauvre et elle m'a éduqué pauvrement.“

:: Les nocturnes populaires

Vysoko si, laštovénka lietala :: stopa 5 ::

„Vysoko si, laštovienka lietala. Ej, až si sa ty nebe zeme týkala.“
A prišiel k nej krahulíček, malý vták. „Ej, kdy sa budeš, laštovienka, vydávať?“
„Ja sa budem, laštovénka, vydávať. Ej, keď sa bude suchý javor zelenat.“

:: Lidová nokturna

Petite hirondelle, tu as volé trop haut :: piste 5 ::

„Hé, petite hirondelle, tu as volé tellement haut que tu as touché le ciel et la terre.
Et voilà un épervier est venu, un petit oiseau.
„Hé, quand sera, ma petite hirondelle, ton mariage?“
„Je me marierai dès que l'érable sec sera devenu tout vert.“

:: Les nocturnes populaires

leoš janáček - čierna zem :: black soil

Pod javorkom :: stopa 6 ::

Pod javorkom, pod zeleným, ej, orje dievča z volkom
jedným, ej, orje dievča z volkom jedným.

První brázdu odoráva, ej, už ho mamka povoláva, ej, už
ho mamka povoláva.

„Dievka moja, hybaj domu, ej vydávám ťa, neviem
komu, ej, vydávám ťa, neviem komu!“

„Cigáňovi velikýmu, ej, zbojníkovi chyrečným, ej,
zbojníkovi chyrečným.“

:: Písne detvanské

Sous le petit érable :: piste 6 ::

Sous le petit érable, sous l'érable vert, hé, une fille
laboure la terre avec un boeuf.

Elle finit le premier sillon, hé, sa mère l'appelle, hé,
sa mère l'appelle.

“Ma fille, va vite à la maison, hé, je te marie, hé, et je
ne sais pas à qui!”

“A un terrible Tsigane, hé, à un bandit connu, hé, à un
bandit connu.”

:: Chants de Detva

Ej, šetko ľudia vravia :: stopa 7 ::

„Ej, šetko ľudia vravia, že som ja zbojníček,

A ja som v Kriváni najlepší chlapíček.

Ej, fujerka trumbitá dukátmi vybitá,

Kto že ťa vybíjal, sedem ruočkou zbíjal.“

:: Písne detvanské

Hé, tout le monde dit :: piste 7 ::

“Hé, tout le monde dit que je suis un bandit,

Mais je suis à Kriváň le meilleur homme.

Hé, ma flûte décorée en pièces d'or,

Qui t'a décoré pendant sept ans des roberies?”

:: Chants de Detva

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

Jede furman dolinú :: stopa 8 ::

Jede furman dolinú a zbojníček lominú.

„Dočkah furman nešibaj, vrané koně vyprahaj!

A keď si ty taký pán, vyprahaj si koně sám!”

:: Lidová nokturna

Byla jedna sirá vdova :: stopa 9 ::

Byla jedna sirá vdova, sedem synů ona měla.

Sedem synů, osmů céru, pekným ménem Katerinu.

A tak si s ňú hore vědla, žádnému jí dat nechtěla.

Daľate ju za Janička, za Janička za zbjníčka.

Janiček je čirý zboník, on ví v horách každý chodník.

Každý chodník, každú cestu, kerá ke kerému mestu.

V noci vyšel, v noci přišel, nikdy domá nepoležel.

Donesel i šátek bílý a všecek byl skruavený.

Kazal í ho z vody prati, nedál í ho rovinati.

:: Písň detvanské

Un charretier va dans la vallée :: piste 8 ::

Un charretier va dans la vallée et un bandit va dans la carrière à ciel ouvert.

“Attend charretier, ne fais pas des bêtises et débri-de-toi les chevaux marrons!”

“Hé, si tu es un tel maître, toi, débri-de le chevaux tout seul.”

:: Les nocturnes populaires

Il était une fois une veuve :: piste 9 ::

Il était une fois une veuve qui avait sept fils.

Sept fils et une seule fille nommée Katerina.

Elle ne voulait la donner à personne.

Elle l’a mariée à un bandit nommé Jean.

Jean est le bandit connu, il connaît dans les montaignes tous les chemins.

Tous les chemins qui mènent dans les villes.

Il sort la nuit, la nuit il revient, il ne dort jamais à la maison.

Il a apporté un joli foulard blanc qui était tout sanglant.

Il lui a ordonné le laver sans l’ouvrir.

:: Songs Of The Detva Region

leoš janáček - čierna zem :: black soil

Ej, nebudem ja dobrý :: stopa 10 ::

„Ej, nebudem ja dobrý, ani mi nesvedčí. Můj otec byl huncút a já budu večší.“

Ej, nebudem ja dobrý, ani mi nesvedčí. Ani mi nehladí, dobro z mojích očí.

Ej, dobre mi je dobre, neviem o dobrote, ale moje rúčky vedia o robote.“

:: *Písňe detvanské*

Hé, je ne serai pas un bon homme :: piste 10 ::

“Hé, je ne serai pas un bon homme, mon père était le grand bandit mais moi je serai encore plus grand.”

“Hé, je ne serai pas un bon homme, il n’y a pas de pitié pour moi, dans mes yeux, il n’y a pas de bien.”

“Hé, comme ça je vais très bien, je ne sais rien du bien, mais mes mains connaissent bien le travail très dur.”

:: *Songs Of The Detva Region*

Keď já pojdem na tu vojnu :: stopa 11 ::

„Keď já pojdem na tu vojnu, milá má! Keď já pojdem maširovac, dám si ostro koňa kovac, frajärenko moja!“

K té podkovce zlaté klínce, milá má, zanechám ca moje srdce, frajärenko moja!“

Keď ci budem lístek písac, milá má, budeš milá, budeš plakac, frajärenko moja!“

:: *Lidová noktuňa*

Quand j’irai faire mon service militaire :: piste 11 ::

“Quand j’irai faire mon service militaire, mon cœur, quand je marcherai, je ferrerai bien mon cheval.”

Je le ferrerai par des fers d’or, mon amour, je te laisserai ici mon cœur, mon amour !

Quand je t’écrirai le message, mon cœur, tu pleureras, mon amour.”

:: *Les nocturnes populaires*

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

Proč, kalino, neprokvétáš? *:: stopa 12 ::*

„Proč, kalino, neprokvétáš,
Malinama nezasedáš?“

„Já bych dávno prokvétala,
Červenýma malinama,

Zhora vrabci ozobali,
Zdola panny oblámaly.“

„Oblámaly na kytečky,
Mládenečkům za kloboučky,

Ulomila každá svému,
Já uboha nemám kemů.“

:: Pět národních písní

V tom velickém širém poli *:: stopa 13 ::*

V tom velickém širém poli,
Šohajkova svadba stojí,

Stojí, stojí, státi bude,
Všecko vojsko na ňu půže,

Všecko vojsko všeci páni,
Že byl šohaj, že byl švarný,

A ty malé vlašovičky,
To budú jeho družičky,

A ti černí krkavcové,
To budú jeho družbové.

:: Pět národních písní

Pourquoi- tu, la viorne, n'es pas en fleurs? *:: piste 12 ::*

“Pourquoi- tu, la viorne, n'es pas en fleurs,
Pourquoi tu n'es pas pleine de framboises?“

“Moi, je serais pleine de framboises rouges mais
Les moineaux les ont becquetées,

Les jeunes filles les ont rompues,

“Elles les ont arrachées pour les pouvoir donner aux
chapeaux des jolis garçons.

Chaque fille a arraché un rameau à son galant
Mais moi, je n'ai pas à qui le donner.“

:: Cinq chants nationaux

Sur le champ de Velice *:: piste 13 ::*

Sur le champ de Velice
a lieu le mariage d'un jeune homme.

Le mariage se déroule
et toute l'armée va le voir.

Toute l'armée et tous les seigneurs,
Parce que c'était le beau jeune homme.

Et les petites hirondelles
seront ses demoiselles d'honneur.

Et les corbeaux noirs
seront ses garçons d'honneur.

:: Cinq chants nationaux

leoš janáček - černá zem :: black soil

Ej, sedeu sem ja, sedeu :: stopa 14 ::

„Ej, sedeu sem ja, sedeu, sedeu, unočkou jedeu,
Nikda som nevedeu, kedy noc, kedy den.“

Ej, tedy som ja vedeu, keď žabky hrkaly.
Keď na mojich nuožkách želiezka hrkaly.“

:: *Písňe detvanské*

Hé, j' étais assis :: piste 14 ::

“Hé, j' étais assis et j' allais dans le charriot,
Je ne savais jamais si c' est le jour ou la nuit.“

Je le savais seulement quand les grenouilles coassaient
Et sur mes jambes cliquetaient des chaînes...”

:: *Chants de Detva*

Ide Kračuň, ide :: stopa 15 ::

Ide Kračuň, ide, Nový rok prekvitá,

„Keď já pridem domov, kto že na privitá.“

Privitala by ma ta moja mamička,
Ale ju prikrla ta čierna zemička.

Čierna zem, čierna zem, vylož mi matku ven,
Nach sa ja jej ještě verne využalujem.“

:: *Písňe detvanské*

Voilà, la veille de Noël arrive :: piste 15 ::

Voilà, la veille de Noël arrive et le Nouvel An est
presque là

“Qui va m' accueillir quand je reviens chez moi?”

Ma maman m' accueillerait mais elle est enterrée.

La terre noire, la terre noire rend-moi ma maman
encore pour un instant je lui voudrais tout confier.“

:: *Chants de Detva*

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

Putovali hudci *:: stopa 16 ::*

Putovali hudci,
tři krásní mládenci.

Putovali polem, rozmlúvali spolem.
Uhlédli tam dřevo, dřevo jaborové.
„Poďme my ho státi, huslí nadělati!”

Ponýprv zarubli, dřevo zesinalo,

Podruhé zařali, dřevo zaplakalo,

Potřetí zařali, dřevo promluvílo,

„Nerúbejte hudci, přešvarní mládenci,
Nejsem já to dřevo, jsem já krev a tělo.”

:: Pět národních písní

Panská lúčka *:: stopa 17 ::*

Panská lúčka je zelená, švarné dievča ju užíná,
Dolen, dolén, dolína.

Pán se na ňu oknem dievč, od žalosti až omdlievá,
Dolen, dolén, dolína.

„Jeď, ty hájný, na tu lúčku, seber ty tam tu dzievčekku!”

„Na čo bych vám, smutná, bola,
ja su céra pastýřova.”

:: Lidová nokturna

leoš janáček - čierna zem :: black soil

Les musiciens cheminaient *:: piste 16 ::*

Les musiciens cheminaient,
les trois jolis musiciens cheminaient,

Et parlaient l'un à l'autre.
Soudain, ils ont vu le bois d'érable.
“Allons, on va le couper et faisons du violon.”

Quand ils ont coupé pour la première fois,
le bois est devenu pâle,
Quand ils ont coupé pour la deuxième fois,
le bois a commencé à pleurer
Quand ils ont coupé pour la troisième fois,
le bois a commencé à parler

“Ne me coupez pas les musiciens, les jolis jeunes hommes,
Je ne suis pas le bois, je suis le sang et le corps”

:: Cinq chants nationaux

Le pré du Seigneur *:: piste 17 ::*

Le pré du Seigneur est vert, sur le pré travaille une jeune fille.
En bas, dans la vallée

Le Seigneur la regarde de la fenêtre étant triste.
En bas, dans la vallée

“Va, mon garde-chasse, dans la vallée et amène-moi
cette jeune fille.

“A quoi, moi triste, je peux vous servir?
Je suis la fille du berger.”

:: Les nocturnes populaires

A byl jeden zeman :: stopa 18 ::

A byl jeden zeman, ten měl hezkú céru,
Ach, Bože rozbože, jménem Kateřinu.

A seděl u stola a psaníčko pisal,
„Ach, Bože rozbože“, přesmtně si vzdychal.

„Můj milý tatíčku, proč si tak vzdycháte,
ach, Bože rozbože, proč si tak vzdycháte?“

„Ach moja ceruško, kerak nemám vzdychat,
Dyž ňa mám Turkovi za ženu odevzdát.“

„Podiv sa, ceruško, co to henkaj jede,
Či to dragún jede, či to Turek jede?“

„Rozmilý tatíčku, běžte mu otvírať,
Já jdu do komory, budu tam umírať.“

„Dobrý deň, pantáto“, kde je vaša céra?
„Ach, Bože rozbože, včerať mně umřela.“

:: Pět národních písní

Il était une fois un hobereau :: piste 18 ::

Il était une fois un hobereau qui avait une belle fille,
Oh, mon Dieu, son nom était Katerina.

Il était assis près de la table et écrivait une lettre,
Oh mon Dieu, il soupirait tristement.

„Mon père bien aimé, pourquoi vous soupirez si tristement?
Oh mon Dieu, pourquoi vous soupirez si tristement?“

„Oh, ma fille, comment je puisse être gai,
Je dois te marier à un Turc.“

„Regarde ma fille c'est qui, qui arrive là-bas?
C'est un soldat ou c'est le Turc?“

„Mon père bien aimé, allez et ouvrez-lui la porte,
je vais dans ma chambre me suicider.“

„Bonjour hobereau, où est votre fille?
„Oh, mon Dieu, elle est morte, hier.“

:: Cinq chants nationaux

leoš janáček :: čírna zem :: black soil

Šla milá na zdávání *:: stopa 19 ::*

Šla milá na zdávání. Šohajek v okně stál.

Od velké žalosti na mamičku volal.

„Ach, mamulko milá, podte se podívat,
jak mě srdéčko bolí, vida ju s jiným stát.“

Pošlite pro maléřa, ať ju vymaluje.
Ať to moje srdéčko krev mi nezaleje.“

A maléř odpověděl, že to nemože být,
že to jeho srdéčko musí se v něm rozlít.

Když bylo po pohřebě, milá na kerchově
Přezalostně plakala na milého hrobě.

„Ach můj milý rozmilý, co ty tak tvrdo spíš?
A já na tebe volám, ty mně neodpovíš.“

„Běž má milá, běž domů, máš tam muža svého,
A já tady musím byt, až do dňa súdného.“

Ej, láska, láska, láska, horíš jako plameň
A spaluješ srdenko, spaluješ na hlavěň.

:: Písne detvanské

Son amour allait se marier *:: piste 19 ::*

Son amour allait se marier, un jeune homme regardait
de la fenêtre.

Il pleurait et appelait sa mère.

“Oh, la, la, maman, venez et regardez,
Comment j ’ ai mal au cœur en la regardant se marier
à quelqu ’ un d ’ autre.”

Appelez le peintre pour qu ’ il la peigne.
Pour que mon cœur soit calme.”

Et le peintre a répondu : je ne peux pas le faire,
Ton cœur ne sera jamais calme.

Après les funérailles, son amour au cimetière,
Pleurait sur le tombeau de son galant.

“Mon Cœur, pourquoi tu dors ici et ton sommeil est
si profond?
Je t ’ appelle et tu ne me réponds pas.”

“Va, mon amour, chez toi, là-bas tu as ton mari,
Moi, je dois rester ici à jamais.”

Hé, l ’ Amour, tu brûles comme le feu
Tu brûles le cœur, tu brûles tout.

:: Songs Of The Detva Region

leoš janáček - čierna zem :: black soil

Ej, bude zima :: stopa 20 ::

Ej, bude zima, bude mráz, kde sa ptáčku, kde schováš?

Ej, bude zima, bude dešič, kde sa ptáčku, podéjšež?

Do téj hustej breziny,
to sú moje periny.

:: Lidová nokturna

Hé, il sera bientôt l'hiver :: piste 20 ::

Hé, il sera bientôt l'hiver, où tu vas te cacher le petit oiseau?

Hé, il sera bientôt l'hiver, il va pleuvoir, où vas-tu dormir?

Je me cacherais dans la forêt des bouleaux,
c'est mon éredon.

:: Les nocturnes populaires

Na horách, na dolách :: stopa 21 ::

Na horách, na dolách, čo sa to tam bĕlá?

Husy-li to sedá, lebo snihy ležá?

Dyby byľy husy, už by uléťaly,
Dyby sněhy byľy, už by otáľaly.

A to se tam bĕlá postelka vystlaná,
Leží tam šohajek, hlava porúbaná.

Z jednej strany leží z ocele šablenka,
Z druhej strany sedí jeho frajerenka.

V jednej ruce drží bílený šáteček,
V druhej ruce drží zelený průteček.

:: Písňe detvanské

Dans les montagnes et les vallées :: piste 21 ::

Dans les montagnes et les vallées,
qu'est-ce qu'il y a là-bas, la chose blanche?

Ce sont des oies sauvages ou c'est la neige?

Si c'étaient les oies, elles déjà voleraient,
Si c'était la neige, elle déjà fondrait.

Mais, la chose blanche qui est là, c'est un lit blanc.
Sur le lit se trouve un jeune homme avec la tête sanglante.

D'un côté se trouve l'arme d'acier,
D'un autre côté se trouve une fille, son amour.

Dans la main elle tient un foulard blanc,
Dans la main elle tient une brindille verte.

:: Songs Of The Detva Region

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

Dobrá noc :: stopa 22 ::

Instrumentální skladba
:: Po zarostlém chodníčku

Išly panny na jahody :: stopa 23 ::

Išly panny na jahody mimo břehu samej vody.

Išly ony na Janička, na Janička rybářička.

„Aj, Janičku rybářičku, převež ty nás přes vodičku.“

Všecky panny popřevážal, svoju milú si tam nechal.

Zavézal ju prostřed vody, pytal si od ní jahody.

Nohy, ruce jí urúbal, černé oči jí vyúlupal.

:: Pět národních písní

Sýček neodletěl :: stopa 24 ::

Instrumentální skladba
:: Po zarostlém chodníčku

Bonne nuit :: piste 22 ::

La composition instrumentale
:: Sur le trottoir embroussaillé

Des jeunes filles sont allées ramasser des fraises :: piste 23 ::

Des jeunes filles sont allées ramasser des fraises, elles sont passées à côté de la rivière.

En passant, elles ont vu Jean, un pêcheur.

“Hé, Jean le pêcheur, transporte-nous à travers de la rivière.”

Il a transporté toutes les filles mais il a capturé celle qui aimait dans le bateau.

Il lui a pris au centre de l'eau et il voulait ses fraises.

Il lui a coupé les bras, lui a crevé les yeux.

:: Cinq chants nationaux

La chevêche ne s'est pas envolée :: piste 24 ::

La composition instrumentale
:: Sur le trottoir embroussaillé

leoš janáček - černá zem :: black soil

Poznámky k jednotlivým skladbám – cyklům na tomto CD

Obrázek milého :: stopa 1 ::

5. číslo z cyklu *Moravská lidová poezie v písních* (53 lidových písní v úpravě pro zpěv a klavír).

Cyklus vznikl od roku 1891 do roku 1901 a představuje Janáčkův kompromis mezi zápisy z lokality a v některých případech snahu o povýšení lidové písně do koncertní roviny.

Lístek odvanutý :: stopa 2 ::, **Dobrá noc** :: stopa 22 ::, **Sýček neodletěl** :: stopa 24 ::

2., 7. a 10. číslo z cyklu *Po zarostlém chodníčku* (Drobné skladby pro klavír)

Tato čísla z cyklu vznikla do října 1900 a byla poprvé provedena v Brně na koncertě v Besedním domě 6. ledna 1905.

Písně detvanské, zbojnické balady

1. **Ej, nebudem ja dobrý** :: stopa 10 ::, 2. **Ej, sedeu sem ja, sedeu** :: stopa 14 ::, 3. **Ej, šetko ľudia vrvaja** :: stopa 7 ::, 4. **Pod javorkom** :: stopa 6 ::,

5. **Ide Kračuň, ide** :: stopa 15 ::, 6. **Byla jedna sirá vdova** :: stopa 9 ::, 7. **Na horách, na dolách** :: stopa 21 ::, 8. **Šla milá na zdávání** :: stopa 19 ::

Nápěvy a texty Janáček získal jednak ze sbírky Karola A. Medveckého *Detva Ružomberok*, Detva, 1905 (č. 1–5), jednak z *Kýtice z národních písní moravských* (František Bartoš a Leoš Janáček, Emil Šolc, Telč 1890). Cyklus vznikl ve druhé polovině ledna 1916, v době, kdy se již schylovalo k pražské premiéře opery *Její pastorkyňa* (*Jenůfa*).

Pět národních písní (Cyklus pro sólový tenor, mužský sbor a klavír nebo harmonium)

Cyklus vznikl v březnu 1912. Pokud jde o texty a nápěvy, Janáček se opíral o zápisy Josefa Piláta (č. 1 **Išly panny na jahody** :: stopa 23 ::), dále o *Kýtice z národních písní moravských* (Bartoš–Janáček) č. 2 **V tom velickém širém poli** :: stopa 13 :: a č. 3 **Proč, kalino neprokvétáš** :: stopa 12 ::, a v případě č. 4 **Putovali hudci** :: stopa 16 :: a č. 5 **A byl jeden zeman** :: stopa 18 :: o zápisy Hynka Bíma a Metoděje Duška. Za Janáčkovu života nevíme o žádném provedení cyklu.

Lidová nokturna (Večerní zpěvy slovenského lidu z Rovného)

1. **Ej, žalo dievča** :: stopa 3 ::, 2. **Ej, bude zima** :: stopa 20 ::, 3. **Panská lúčka** :: stopa 17 ::, 4. **Jede furman dolínú** :: stopa 8 ::, 5. **Nás Janýčko malovaný** :: stopa 4 ::, 6. **Keď já pojdem na tu vojnu** :: stopa 11 ::, 7. **Vysoko si laštovienka lietala** :: stopa 5 ::. Skladba vznikala v květnu 1906 na základě Janáčkových zápisů z Makova a Velkého Rovného. Její první provedení proběhlo 5. 12. 1907 na Varhanické škole v Brně.

Čísla 2, 3 a 6 tohoto cyklu upravil Marek Čermák: 1, 4, 5 a 7 Břetislav Bakala.

Prof. PhDr. Miloš Štědroň, Csc

leoš janáček :: čierna zem :: black soil

Les notes complétantes qui concernent les cycles de ce CD

L' image du galant :: piste 1 ::

Le cinquième numéro du cycle *Poésie de la Moravie du Sud en chansons* (53 chansons populaires arrangées pour le chant et le piano). Le cycle prenait naissance de 1981 à 1991 et il représente l'effort de Janáček d'élever les chansons populaires sur le niveau des concerts.

La feuille emportée :: piste 2 ::, Bonne nuit :: piste 22 ::, La chevêche ne s'est pas envolée :: piste 24 ::

Les numéros 2., 7. et 10. du cycle *Sur le troittoir embroussaillé* (Petits pièces pour piano).

Ces numéros ont pris naissance en 1900 et la première a été à Brno à Besední dům le 6 janvier 1905.

Chants de Detva, Les ballades des bandits

1. **Hé, je ne serai pas un bon homme** :: piste 10 ::, 2. **Hé, j'étais assis** :: piste 14 ::, 3. **Hé, tout le monde dit** :: piste 7 ::, 4. **Sous le petit érable** :: piste 10 ::, 5. **Voilà, la veille de Noël arrive** :: piste 15 ::, 6. **Il était une fois une veuve** :: piste 9 ::, 7. **Dans les montagnes et les vallées** :: piste 21 ::, 8. **Son amour allait se marier** :: piste 19 ::

Les mélodies et les textes ont été pris par Janáček du recueil de Karol A. Medvecký *Detva Ružomberok* et du recueil *Bouquet des chants moraves nationaux* (František Bartoš, Leoš Janáček, Emil Šolc, Telč 1890). Le cycle a pris naissance dans la deuxième moitié du janvier 1916. C'était l'époque quand la première de l'opéra *Jenufa* dans le Théâtre National de Prague a été en préparation.

Cinq chants nationaux (Cycle pour le solo du ténor, chorale d'hommes et le piano ou l'harmonium)

Le cycle prenait naissance au mois de mars en 1912. En ce qui concerne les textes et les mélodies, Janáček s'appuie sur des notes de Josef Pilát. (n. 1 **Des jeunes filles sont allées ramasser des fraises** :: piste 23 ::, puis sur le *Bouquet des chants moraves nationaux* (Bartoš–Janáček) n. 2 **Sur le champ de Vélisque** :: piste 7 :: et n. 3 **Pourquoi-tu, la vierne, n'es pas en fleurs?** :: piste 12 ::, et n. 4 **Les musiciens cheminaient** :: piste 16 :: et n. 5 **Il était une fois un hobereau** :: piste 18 ::) Ici, Janáček s'appuie sur des notes de Hýnek Bírn et Metoděj Dušek. On ne sait rien de la mise en scène de ce cycle pendant la vie de Janáček.

Les nocturnes populaires (Chants du soir des Slovaques de la ville Rovný)

1. **Hé, une fille fauchait l'herbe** :: piste 3 ::, 2. **Hé, il sera bientôt l'hiver** :: piste 20 ::, 3. **Le pré du Seigneur** :: piste 17 ::, 4. **Un charretier va dans la vallée** :: piste 8 ::, 5. **Notre beau Jean** :: piste 4 ::, 6. **Quand j'irai faire mon service militaire** :: piste 11 ::, 7. **Petite hirondelle, tu as volé trop haut** :: piste 5 ::.

La composition prenait naissance au mois de mai en 1906 sur la base des notes de Janáček des villes Makov et Velký Rovný. Cette composition a été réalisée pour la première, le 15. 12. 1907 à l'École d'orgues à Brno.

Les numéros 2, 3 et 6 de ce cycle a arrangé Marek Čermák et les numéros 1, 4, 5 et 7 Břetislav Bakala.

Prof. PhDr. Miloš Štědroň, Csc

leoš janáček - čierna zem :: black soil